

Nucli antic d'Oló (Dalt del poble)

Santa Maria d'Oló

Ubicació

Comarca:	Moianès
Lloc/Adreça:	Carrer Sant Antoni, carrer de França, carrer Sant Jordi, carrer del Castell
Alçada:	542
Coordenades:	
Latitud:	41.87076
Longitud:	2.03446
UTM Est (X):	419874
UTM Nord (Y):	4635878

Classificació

Número de fitxa	08258-352
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Segle	X-XXI
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	Propietaris diversos
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dj., 25/06/2020 - 02:00

Descripció

Nucli antic d'Oló, conegut popularment com Dalt del Poble, que té el seu origen en una sagrera medieval que va quedar més o menys despoblada i, a partir dels segles XVI i XVII, es reconstruí. Està emplaçat on hi havia el castell i l'església, i ocupa tota la part alta del turó, que quedava encerclada i protegida per una muralla que abastava un perímetre considerable. Les cases actuals són fruit d'aquest segon moment constructiu, sobretot entre els segles XVII-XVIII. Això no vol dir que algunes, com ara cal Puigneró, no puguin conservar restes d'obra medieval, però en general això no és gaire visible. Els carrers van prendre la forma actual també en aquesta època, però probablement la sagrera medieval ja tenia una distribució similar, ja que la forma dels carrers reflecteix l'evolució característica d'una sagrera en cercles concèntrics a partir del nucli inicial de l'església. Pel que fa al castell, amb el temps es transformà en una casa.

Les cases han conservat la seva tipologia originària d'una manera desigual, amb reformes diverses al llarg dels segles XIX i XX. Els noms populars de les cases s'han recollit en el llibre "Oló, un poble, una història" (PLADEVALL; FERRER i altres, 1991: 39). Entre les més destacades podem esmentar cal Mas, que originàriament eren les cavallerisses del castell i posteriorment va evolucionar cap a la forma d'una masia, o cal Faurí, també de dimensions considerables. Altres cases que també han conservat força bé la fesomia tradicional són ca la Peona, cal Mossèn Joan o cal Ton Soca (també coneguda com cal Manel). Cada casa tenia el seu hort i una cisterna que recollia les aigües pluvials. Alguns d'aquests elements s'han conservat, com l'hort de cal Nanjo. També hi havia una bassa del comú, que era vora cal Jan Cinto, ja fora del recinte murat, però no s'ha conservat.

A mitjans de segle XVII hi hagué una reforma important, quan l'església s'amplià, es construí una rectoria nova i el recorregut de la muralla s'eixamplà per aquest sector. Als segles XIX i XX algunes cases van adaptar-se per acollir serveis o institucions. A cal Terme hi havia l'Ajuntament, una casa de la Plaça de Baix es transformà en les escoles, i una altra de carrer Sant Antoni en convent de Monges. Una altra reforma important es va dur a terme el 1948, quan s'anul·là l'antic cementiri, al costat de l'església, i s'obrí un passatge que comunicava amb la Plaça de Baix.

En definitiva, el nucli antic d'Oló és un exemple interessant perquè combina una antiga sagrera (transformada en vila murallada) amb un emplaçament encastellat molt propi de l'edat mitjana. El conjunt ha evolucionat al llarg dels segles però ha conservat elements de notable interès. Entre d'altres, una església barroca, restes del castell (força escadusseres) i de la muralla (força més ben conservada).

Observacions:

Informació facilitada per Josep Canamasas Güell

Història

El turó de Dalt del Poble té unes excel·lents condicions defensives ja que, tot i no tenir un gran altitud, adopta unes formes abruptes que, en diferents punts, ofereixen una defensa natural. En època medieval hi havia el castell i l'església d'Oló, i s'hi va formar també una sagrera amb un petit nucli de cases que és l'origen de l'actual poble. Tota la part alta del turó quedava encerclada i protegida per una muralla que abastava un perímetre considerable. Probablement, la sagrera va créixer de manera progressiva en cercles concèntrics. El primer cercle devia arribar fins al carrer Mesón (actualment Sant Jordi); el segon cercle ja arribava fins al límit del turó. Al segle XIV ja devia haver arribat fins aquest segon cercle. Un document conservat a cal Nanjo informa que el 1452 es van comprar dues cases de la sagrera i que en aquell moment ja eren velles. Són cal Nanjo i cal Tinet, que formen part d'aquest primer cercle. Però la tipologia arcaica de cal Puigneró, situada més enllà, suggereix que el segon cercle molt probablement ja devia existir també en aquest moment. També es conserva documentació que indica que cal Mas ja existia i que acollia les cavallerisses del castell.

Pel que fa a la datació del recinte murat, no en coneixem dades documentals. El seu format força unitari ens fa pensar que és una obra fonamentalment del segle XIV, tot i que possiblement ja existia abans i

posteriorment es devia anar reparant i mantenint. Entre 1386 i 1420 van tenir lloc els episodis més violents de l'enfrontament entre el poble d'Oló i el seu senyor, el monestir de l'Estany, i és precisament llavors quan la defensa del castell i del poble estava més justificada.

A conseqüència de la crisi baix-medieval, a finals del segle XIV la sagrera d'Oló devia quedar disminuïda. Fins ara es deia que pràcticament havia desaparegut, o que hi van quedar només tres o quatre famílies (GÜELL, 1988: 460). Tanmateix, considerem que aquest despoblament potser no va ser tan generalitzat com s'havia cregut. El cert és que al segle XVI es va tornar activar la construcció (o més aviat la reconstrucció) de cases a dalt del turó, fet que va suposar la formació definitiva del poble. No coneixem gaires dades al respecte, però diverses inscripcions de llindebs indicarien que l'empenta més forta va tenir lloc al segle XVII, tot coincidint amb la construcció de la nova església. El procés, però, va ser progressiu; el 1686 hi havia 30 cases juntes, i el 1782 ja eren 67. Primerament es van formar dues places, la de l'església i la Plaça de Dalt (actualment Plaça major), així com tres carrers: el carrer de França, que recorda la immigració occitana d'aquesta època, el carrer del Mesón (avui carrer de Sant Jordi), anomenat així per una taverna de propietat municipal que hi havia, i el carrer Castell, emplaçat prop de l'antiga fortalesa. Tot aquest sector devia prendre la forma actual entre els segles XVI i XVII.

Posteriorment, el nucli urbà d'Oló va créixer per on hi havia el pendent més suau; és a dir, cap al nord. S'urbanitzà el carrer conegut popularment com la Costa, per la llarga pujada fins arribar a l'església. També s'havia anomenat carrer Major i actualment és el carrer Sant Antoni. Aquesta via iniciava l'expansió del nucli urbà cap a la part més plana on, als segles XVIII i XIX, el poble va poder créixer a redós d'un antic camí que anava cap a Vic.

Pel que fa al nucli de Dalt del Poble, es va mantenir més o menys fossilitzat, però encara s'hi van fer alguns canvis urbanístics: pels volts de 1900 es creà la Plaça de Baix, denominada oficialment Plaça de la Independència, i durant la Guerra Civil s'enderrocà la casa denominada cal Rectorer per obrir un carreró que donava al cementi vell.

Bibliografia

GÜELL SABATA, Àngela (1988). "Santa Maria d'Oló", Història del Bages, Manresa, Parcir Edicions Selectes, p. 460, 462.

PLADEVALL, Antoni; FERRER, Llorenç i altres (1991). "Oló als temps medievals", "Època moderna i contemporània", Oló, un poble, una història. Associació Castell d'Oló, Santa Maria d'Oló, p. 42, 81-91.

